

Simpozion Titu Maiorescu

Formele fără fond în cultura și civilizația românească: de la paradox la paradigmă?

În anul comemorării unui secol de la intrarea în eternitate a fondatorului civilizației românești moderne și în ziua împlinirii a 177 de ani de la nașterea sa (15 februarie), Universitatea Titu Maiorescu din București a deschis Programul Titu Maiorescu 100 (1917–2017), care va jalona prin evenimente specifice un întreg an așezat sub semnul rezonanței peste timp a ideilor și creației maioresciene. Momentul inaugural l-a constituit simpozionul intitulat „Formele fără fond în cultura și civilizația românească: de la paradox la paradigmă?”, organizat de Facultatea de Științe Sociale, Politice și Umaniste.

Figura centrală a perioadei victoriene a culturii române

Decanul facultății, prof. univ. dr. Sorin Ivan, în calitate de moderator al schimbului de argumente și reflecții pe marginea subiectului, l-a caracterizat succint pe Titu Maiorescu prin trăsăturile emblematice de „personalitate providențială, de începător în multe lucruri fundamentale pentru o societate românească modernă”, ceea ce l-a impus drept „figura centrală a perioadei victoriene a culturii române”. Rememorând anvergura europeană a formării academice acumulate de tânărul Maiorescu, moderatorul dezbaterii a remarcat încadrarea încă din acea epocă în ceea ce astăzi se subsumează conceptelor de mobilitate, internaționalizare, echivalare a studiilor și multiculturalism, reflecția fiind că, în fond, asemenea forme vin din timp, „nu le inventăm noi, acum”. A fost apoi adusă în discuție activitatea lui Titu Maiorescu „pentru educarea și pentru luminarea societății”, prin ciclul de prelecțiuni populare. Concomitent, a subliniat profesorul Sorin Ivan, marele om de cultură „își asumă statutul de spirit critic al unei generații”, intransigent cu direcția falsă, producătoare de mediocritate și generatoare de confuzii pe care se construiesc nonvalorile. „Cea mai importantă vulnerabilitate” sancționată de Maiorescu și readusă astăzi în actualitate este cea clasicizată în termenii de „forme fără fond”. Prin această translație temporală, cu nuanțări constante în perioada scursă de la enunțarea ei ca atare, poate fi susținută provocarea conținută în enunțul subiectului adus în dezbateri: paradoxul creării și persistenței unor forme de organizare lipsite de conținut „devine cumva un model care ne guvernează?”.

Preluând ideea, ambasadorul prof. univ. dr. Ion M. Anghel s-a pronunțat ferm: „Problema este mutată cu un secol și ceva în prezent. În rest, poziția societății românești de astăzi este exact cea de atunci”.

Nuanțând, prof. univ. dr. Mihai Floroiu, de la Universitatea Dunărea

de Jos din Galați, a făcut observația că astăzi „suntem în așteptarea fondului”, apreciind că, de altfel, în această stare ne găsim de atâtea vreme.

O teorie enunțată mai mult ca ipoteză

„În ce domenii vedeți astăzi România dominată de forme fără fond?”, a întrebat profesorul Sorin Ivan. Prilejul astfel deschis a facilitat o incursiune în deceniile care au urmat lansării teoriei maioresciene. Au fost aduse la o dimensionare analitică formule și imagini perpetuate nu întotdeauna critic, referitoare la România interbelică (stereotipul „Micului Paris”, odată cu ignorarea României profunde), apoi la anii industrializării, alfabetizării, electrificării și urbanizării (judecați adesea negativ uniformizator), până la asimilarea ieșirii din comunism cu intrarea „automată” în democrație.

La idealizări, inclusiv la tentativa creării la un moment dat a unui „om nou”, s-a referit lector univ. dr. Eugen Lungu, de la Universitatea Titu Maiorescu.

În fond, a semnalat prof. univ. dr. Ioan Roșca, de la Universitatea din București, „teoria formelor fără fond era mai mult o ipoteză. Esența ei este că pentru construirea formelor trebuie să existe oameni. Cronologic însă, odată formele create, ele pot fi umplute cu oameni”.

„Forma prin natura ei facilitează conținutul”, a subliniat profesorul Ion M. Anghel, atrăgând atenția că astăzi doar contextul cultural și geopolitic este altul, în rest, „problema rigorii, a spiritului critic și de responsabilitate” fiind permanentă.

Un model și un stimulent academic

Tot în spiritul unui arc peste vremuri, de data aceasta, cu nuanțe afective, prof. univ. dr. ing. Valentin Pau, vicepreședintele Universității Titu Maiorescu, a oferit „un tablou al auspicilor sub care s-a creat această instituție”, bine cunoscut fiind că este una dintre primele universități particulare de la noi, fondată în 1990 și impusă de-a lungul anilor drept una dintre cele mai valoroase exprimări educaționale și de cercetare la nivelul sistemului românesc de învățământ superior. Amănuntul esențial, poate mai puțin cunoscut, adus acum în discuție de profesorul Valentin Pau este că fondatorii universității maioresciene au avut în față, la momentul începutului, mai multe idei pentru numele instituției care se contura, însă orientarea clară a fost către Titu Maiorescu: „Era, este și va fi mereu un model dintre acelea pe care un părinte este dator să-l arate ca demn de urmat pentru educarea și formarea unui copil”. Mai mult, a reliefat profesorul care a urmat timp de peste un sfert de veac ridicarea și consolidarea ținutei înalte a universității de azi, „conceptul de formă fără fond ne-a pus pe gânduri de la început, din 1990, ca un motor, ca un stimulent. Permanent vizăm o acordare a fondului la formă și invers. Spiritul maiorescian rămâne dominant în universitatea noastră. Ne-am propus și urmărim mereu să nu încurajăm mediocritatea, să nu fim ceea ce astăzi se numește o fabrică de diplome”.

F. IONESCU

